

Megjelenik
1 évfolyam 12 íven,
egyes szám a hónap 1-én.
Előfizetési díja:
1 forint.

IRODALMI SZEMLE.

KIADÓ ÉS SZERKESZTŐ:
LUGA LÁSZLÓ.

Hirdetések
kétszer hasábozott
petitsoronkint
6 krajezárral
számíttatnak.

Eger, VII. évfolyam.

11. szám.

November 1-én, 1882.

Egyházirodalmunk érdekében.

E lapok sokszor beszéltek egyházirodalmunk állapotáról, s mint kiválóan az egyházirodalom érdekeinek szenteltek, nem egyszer hangoztatták az e téren működők solidaritását. Így p. az 1879. folyamban, a „Visszatekintés”-ben sok volt elmondva egyházirodalmunk helyzetéről, s midőn egy ízben a magyar kath. szépirodalmi lap módozatairól szóltunk, több utalás történt a tényleges, sok tekintetben kedvezőtlen állapotokra.

Eszméink, gondolataink megjelentek, — és elhangzottak, senki sem állt velünk szóba. Sőt a b. Szabó Imre szombathelyi püspök által megpendített egyházirodalmi actiónak is egyikét cikk, s aztán az elhangzás lett eredménye. Pedig őszintén megvalljuk, szeretttük volna, ha az ilyen, bár tán csupán csak egy kis provinciális lap által szóba hozott egy némely ügy, mások által behatóbban, alaposabban megbeszéltetett volna.

Most a „Katholikus Hetilap”-ban, annak 42. számában találunk „Emér” aláírással egy cikket, a jelen közlemény homlokára tűzött czím alatt. Szívesen közöljük azt egész terjedelmével, hogy azt néhány szóval megtoldhassuk. A cikk így szól:

„Több ízben érintették már e becses lapok hasábjain a hazai egyházirodalom ügyét. Nem egyszer hallottunk szót emelni a kath. sajtó pártolásának szüksége mellett, szemben a csekély, vagy éppen semmi erkölcsi alapot sem nyújtó liberális sajtótermékekkel; hallottuk különösen hangsúlyozni azt, hogy a családok szentélyében minden áron meggátolni siessünk a modern francia irányu szépirodalmi műveknek — legyenek azok napi, heti vagy más lapokban, avagy önálló kötetekben közzétéve, — terjedését. Rámutattak azon veszedelmes lejtőre, mely társadalmunk létét ijesztő módon veszélyezteti; bemutatták az öngyilkosságok megdőböntő

statisztikáját, melynek számbaveendő százaléka a romlott irányu olvasmányok adják. Hallottunk mind ezek mellett panaszt a kath. sajtónak kellő fel nem karolása fölött stb.

Ha jól emlékezünk, csak egyről nem irtak e tárgyat érintőleg még itt e hasábozon, mely hazai egyházirodalmunk érdekében napról-napra jelentősebb szükség gyanánt mutatkozik, a hazai egyházirodalmi erők tömörüléséről. Igen is, tömörüléséről. Egy lélekzetre talán sok is e piium desideriumban kifejezett eszmét hangsúlyozva, egyuttal reményt fűznünk hozzája, hogy ez eszme gyakorlati kivitele nem tartozik a lehetetlenségek közé.

Körvonalozzuk először is szükségét, melyet minden józan katolikus mélyen érez már, körvonalozzuk pedig első sorban azok kedvéért, kik talán gyakorlati fontosságában kételkednének. Egy futó pillantást elégséges egyházirodalmi munkásságunk terére, annak gyümölcseire vetnünk, hogy az „acies bene ordinata” hiányáról meggyőződjük. Ott vagyunk már, hogy a széthullott kévénel is elszórtabbakká lettünk. Előnyünkre válik-e ez nemcsak nekünk, de a mi mindenkor első legyen, ügyünknek? — Nem egyszer gondolkodtunk már a fölött, hogy ha esetleg — hiszen minden lehetséges — egy szép napon, zsidó pénzen, zsidó kiadó által egy magát katolikusnak nevező lap jelennék meg, volna-e bátorsága egyházi lapjaink közül egyiknek vagy másiknak, hogy megkérdezze a jövővenyt szándéka felől, találna-e időt tartalmának gondos megfigyelésére? Vagy menjünk tovább. Egy másik szép reggelen egy ilyen lapban például valamely hírhedt apostata pap játszaná a főmunkatársi szerepet, természetesen kath. alárcz alatt, volna-e közöttünk, a ki föl merné mostani helyzetünkben emelni szavát? Tovább már nem merünk menni, azt már nem

lehet föltennünk, hogy ha egy ilyen gonosz uton járó lapot, az egyházírók között köztudomásulag hitéhez és papi esküjéhez hűtellen kalandor tákolna össze, hogy nem lépne akkor ki sorainkból egyszerre tíz, husz író, a jóhiszemű katolikus közönség tájékozására. Pedig nem lehetetlen mindkettő, mert ma már — közmondássá is vált — semmisen lehetetlen. Sőt féltő, nehogy valami hasonló teljesedjék rajtunk: a szegény katolikus közönség keserülne meg, a mi hibáink, a mi mulasztásunk miatt.

Meggyőződésünk szerint, a dolog természetéből foly, hogy ily események lehetősége nagyon meg van könnyítve jelenlegi összetartásunk mellett. Mert — mondjuk ki őszintén — kiki iparkodik a maga útján járni. Még azoknál is, kik a közös célra vezető eszközök közül a hasonlókat választják, hiányát találjuk a tömörülés oly nemének, mely az üdvös eszmecsere mellett, egyöntetűbb munkálkodásra szolgáltatathatna alkalmat. Mindenek felett pedig megakadályozná a szerencse-kísérők káros experimentációit, a kath. közönség szántsándékos félrevezetését, leálcázná a jó czégér alatt, drága pénzen káros olvasmányokat nyújtó üzéreket.

Épen a napokban, közvetlen forrásból értesültünk, hogy miként akartak busás 6000. forintnyi honorarium mellett szerződtetni egy jótollu kath. áldozárt, a ki neve alatt tartozott volna egy már odiosussá vált eseményről bizonyos faj mellett német lapokban tárczákat írni. A csábítók törekvése hajótörést szenvedett a megkísértett szilárd jellemén. Nem adta el tehetségeit oly ügy szolgálatába, mely meggyőződésével nincsen összhangban. Pedig ha e kísértés sikerre vezetett volna, az első cikknél körülbelül tájékozva letűnk volna a dolog érdeme felől. Mennyivel rosszabb helyzetben vagyunk jelenleg kath. irodalmunk téren, hol — mint fönnebb is érintők — épen nincsen kizárva ezen esetnek az ellenkezője, hogy saját ellenségeink álnevek álczái alá rejtőzve, akár el is nyomhatnak bennünket, a nélkül, hogy szent ügyünk védelmére kelnénk.

E bajon segítnünk kell. Szüksége nagyon is égetővé vált már. Bármily nehéznek mutatkozzék a kivitel, mindnyájunknak meg kell kísérelnünk annak megkönnyítését. A mellékte-

kintetek és apró aprehenziók nem képezhetnek akadályt ily nagyfontosságú kérdésben. Ezeket versenyezve kell legyőznünk. Össze kell szedőzködnünk saját jó szántunkból, mielőtt a jövő még keserűbb tapasztalatai söpörnének össze bennünket. Hazai egyházi íróinkból, első sorban pedig a központban, solidaritásra vezető egyesületet kell alkotnunk, hol tisztességgel állhasson meg a vélemény-különbség és csak egy legyen kizárva, a charitas hiánya.

Lám a liberalisok már jó eleve megelőztek bennünket. Ott van hirlapíróik egyesülete, ott a különféle irodalmi társulatok. A mi sz. ügyünk nem volna talán méltó, hogy ily eszközökkel is támogassuk? Meggyőződésünknek adunk kifejezést, midőn hangsúlyozzuk, hogy a magyar katolikusok szervezkedésének a hazai egyházi írók és kath. sajtó tömörülése képezi egyik előfeltételét! Míg ezt létre nem hoztuk, elvesztegetett idő ábrándozni a másikról!

Szó van tehát az egyházi irodalmi erők tömörüléséről. Maga szerző is azon hitben van, hogy pium desideriumot mond ki, azonban reméli, hogy a kivitel nem tartozik a lehetetlenségek közé. Jól tette mégis, hogy gondolatait közölte. Az ilyen pium desiderium-ok mégis csak ki fogják magukat lassan forni, egy vagy más alakban.

A tömörülésre szükség van, azért, mert körülményeink mindinkább odaszorítanak, hogy teremtenünk kell magunk körében határozott kath. közvéleményt, még pedig oly mérvben, hogy az kifelé is, mondjuk ki, a politikai, társadalmi s irodalmi téren is, nyilvánuljon, s actióra képes legyen. E dolgoknál hosszabban meg nem állapodhatunk, s csakis olyat mondunk, a mit mindenki érez. Ennek a közvéleménynek pedig kell, hogy irányadói legyenek a ker. szellemű, az irodalom minden ágát felölelő művek, lapok. Ker. irányu lapjaink, látni való, szaporodnak; s ha nem is halad mindenben a tartalom, legalább a szám, az emelkedik. Mind több oly egyén vonatik be a ker. szellemi irodalmi munkálkodásba, ki eddig talán más téren működött. Ám, ha e szempontból azt akarjuk, hogy lapjaink s a még keletkezendők az elvek harmoniája mellett az eljárás módozataira nézve is megegyezzenek; az elvi közösség mellett

az emberi gyarlóság soha ki nem apasztható forrása miatt, a mellékesebb dolgok disharmoniájával egymást ne rontsa, közügyünknek kárára ne működjék: egyesíteni, összehozni kell a ker. eszmék talaján álló, dolgozó írókat, egyháziakat és világiakat.

Nem sok ker. szellemi világi írónk van, nagyobb részök egyházi férfiú. Ámde az egyháziak is ismerik-e egymást? van-e alkalmuk találkozni, eszméket cserélni, egymást hivatásukban erősíteni, ügyeket kölcsönösség útján előbbre vinni? Bizony nincs. Kiki a maga szögletében dolgozik, szokszor csakugyan ex vinculis sermocinantur; s dolgoznak egy ideig, azután megunják.

Egyesítés, találkozás, azért is szükséges, mert az egyházi írónál az irodalmárság nem képez, s a viszonyok közt nem is képezhet külön önálló keresetforrást nyújtó foglalkozásnémet; legtöbbször, mondjuk ki passió, kedvtelés az. Valami tárgy megkap, írók róla cikket, s azután jó idő muljék el, míg újra valami izgékonyságba hoz. Az egyesülés, megismerkedés, nagyobb intenzitást adhat az irodalmárságnak, folytonosabbá, egyöntetűbbé fogja azt tenni.

Senki se kicsinyelje a buzdítás nagy szerepét az irodalmi előhaladásban; teli vannak annak adataival az irodalmak történetei. Az egyesülés, találkozás e tekintetben is használna. Sok igen szépen kezdte, de a közöny azután előlte a jó akaratot. A kire reá sem néznek, az bizony, kevés kivétellel, nem fog oly téren küzdeni, hol csak sok tanulás, önmegtartózkodás mellett lehet működni.

Csak egyesülés, tömörülés hozhat elő bizonyos egyforma taktikát a ker. eszmék képviselésében. A liberalis lapoknak van e tekintetben praxisuk; tanuljunk tőlük. Nem látjuk-e, hogy bizonyos eszmék adott időben, egyszerre a felszínre vettetnek, s a lapok a közvéleményt mintegy terelik egy bizonyos irányba.

Gyakran így van kitéve szándékos corruptionnak az olvasók gondolkozása. Hány-szor voltunk így, liberalisaink részéről, ker.

eszméink miatt, valóságos terrorismusnak kitéve? A mi ebben jó, azt nekünk is meg kell tennünk; a legszükségesebbekben egyetértve, s a taktikára nézve is egy irányban haladva, kell következetesen fel-felvetni bizonyos eszméket, egy-egy kérdést addig-addig ismételni, míg azok teljesen vérré váltak. Ily dolgokban az állhatatos következetesség mindig sikert arat. S ha nem is győznénk, azért mégis megtettünk minden lehetőt. Ámde ilyesmi csak tömörülés, összetartás mellett lehetséges.

S ez a tömörülés megalkotná a ker. alapon levő írókat, lapok nagyobb collegialitását is, pedig erre is szükségünk volna. E tömörülés úgy tüntetné fel a ker. lapirodalmat, mint egységes egészet, melyben minden rész az egész javára közreműködik. Nálunk a fővárosi s vidéki kath. lapok közt a csereviszonyon kívül alig van valami más solidaritás, legfeljebb szívélyesség, udvariasság. De hogy egyik a másikat emelné, támogatná, ez még kevésbé fejlődött ki. Scopae dissipatae vagyunk.

Az már most a kérdés, hogyan lehetne kath. írónkat összehozni? Alkossunk-e valami ker. irodalmi társulatot? De hiszen az erdélyi s egeri ilyenmű társulatok mégse csak nagyon halvány fényvel ég, s ez nem biztatás. Talán központi kath. klub alapítassék, hol a hasonló irányúak találkozassanak? Nem akarunk határozottan nyilatkozni; sokkal távolabb állunk az intézni hivatott köröktől. Hanem beszéljenek erről első sorban az irányadásra hivatott fővárosi kath. írók; beszéljék meg közös érdekeiket, legyenek előbb ők egyöntetűek, s mikor megtalálhatni vélik a keretet, melyben a ker. írók egyesítését keresztülvihetni remélik, arról meg lehetnek győződve, hogy a vidéki erők őket a legszívesebben fogják követni és támogatni.

Szóba hoztuk ezen ügyet; szóljanak hozzá mások is. Komoly akarat mellett a tömörülés, egyesülés megvalósítható, a mód, a keret feltehető.

Szemle.

Danielik János. **Néhány szó XIII.**

Leo pápa ő szentségének 1879. augusztus hó 4-én kelt apostoli körlevele méltánylásaul. Olvasta az egri egyházmegyei irodalmi egylet 1880. június hó 10-iki közgyűlésén D. J. 34. l. A jog alapja és kútforrása tekintettel a scholasticusokra. Olvasta az egri érseki joglyceum 1880-1-dik tanévi zárünnepélyen, jun. 15. D. J. joglyceumi igazgató. 40. l. — Középkori államtan tekintettel a scholasticusokra. Olvasta az egri egyházmegyei irodalmi egylet, 1881. július hó 7-iki közgyűlésén D. J. 52. l. — Adalék a „Néhány szó XIII. Leo pápa ő szentségének 1879. augusztus hó 4-én kelt apostoli körlevele méltánylásaul“ című értekezéshez. Irta öngazolásul D. J. 40. l. — Középkori államtan. Második rész. A hatalom és alkotmányról. Irta D. J. 74. l. — Az első füzet 1880-ben, a 2. és 3. 1881-ben, a két utóbbi 1882-ban jelent meg, mind nagy 8-adr. Eger, érseklyceumi könyvnyomda. Az 1. 2. és 4. füzet ára 25—25 kr. a 3. és 5-iké 30—30 kr. Kaphatók Szolcsányi Gyula könyvkereskedésében.

Egymásután közöljük Danielik ezen öt dolgozatának címét, hiszen azok együvé tartoznak. A nagy tudományu tekintélyes író a pápa híres körlevele után feladatává tette a scholastica helyesb ismeretére és megkedveltetésére hatni. A scholasticus bölcselet ellen azért vannak sokan, mert helyes fogalmuk nincs róla, s a mi van, az csak mások felületes, nem tanulmányozáson, hanem csak becsmérő utánmondáson alapuló ítéletének eredménye.

Szerző bizonyos rendet követett. Az 1. füzetben inkább a metaphysicali részzel foglalkozik; a bölcselet azon részével, melyre az új-jászületés a legjobban ráfér, melyet a rationalisticus bölcseletok extravagantiáikkal a legjobban jártak le. A „Jog alapja és kútforrása“ban a scholasticának a morál és jogra vonatkozó tantételeit mutatja be, azoknak észszerűségét, s a mostani jogtudományi írók legalaposabb nézeteivel való megegyezését vitatva. Ez után jó a „Középkori államtan“ I. része, melyben a scholasticus íróknak, s kivált a sz. Tanásnak tulajdonított, s bárha általa nem

írt, de egészben az ő tanainak szellemében írt. De regimine principum című munka nyomán, a terület, tulajdon, népesség és vallásra vonatkozó államtudományi nézeteket sorolja elő.

Időközben Tomcsányi János, a Magyar Állam 1881. dec. 7. számában ismertetvén Amoni philosophiai munkáját, oldalvágásokat mért Danielik első füzetére a „Néhány szó“-ra. Ez indította szerzőt az „Adalék“ kiadására, melyben Tomcsányi vádjaira felel s az illető metaphysicali tantételeket bővebben világítja meg. E polemia meg sem kezdődött volna, ha Tomcsányi másként jár el. Ha ő Danielik nézeteit nem találta correcteknek, nyíltan, higgadtan, egyenesen elmondva észrevételeit, szép discussió lett volna belőle. Tomcsányi nem egyenes, kerülgető modora volt az, mely a választ kihívta. Most legalább vége a vitának; Tomcsányi nem folytatta.

E napokban jelent meg a „Középkori államtan“ II. része, a hatalom és alkotmányról. Egyes fejezetei: Bevezetés. II. A hatalom eredete és tekintélye. III. Az államhatalom feladata, kellékei és határa. IV. Államalkotmány. V. Az antik és ker. állam. VI. Világmonarchia. Már a címek is érdeket keltenek. Bővebben ezuttal nem szólunk: a középkori államtani eszmének világos ismertetése és ragyogó apológiája van e kis füzetben letéve.

Hogy Danieliknek magas irálya, emelkedett eszmemenete, minden kérdésben a végokra való törekvés, nagy olvasottság itt is valóban lebilincselőleg hatnak, az sokkal ismeretesebb, semhogy arról bővebben szólni kellene.

Ha valaki, Danielik hivatott volt arra, hogy nagy tudományával e téren is irányadólag, buzdítólag, megkedveltetőleg hasson. Folytassák mások.

Kívánatos volna, hogy ezen értekezések egybegyűjtve is megjelenjenek.

Bonomelli. Hasznos és bizonyos óvszer a világi megromlott tudomány ellen. vagyis a hit, remény és szeretet, fejtegetve és megvédve a modern szabadelvű kérdések és tévtanok ellenében. Bonomelli Jeremiás, cremonei püspök után olaszból fordította Palotay László, nagyváradi-olaszli lel-

kész. I-ső kötet, 8 r. 366. l. Nagyvárad, Hügel Ottó nyomása. Ára 2 frt 50 kr, papnövendékeknek 1 frt 80 kr.

Az az örvendetes jelenség, mely a kath. irodalom anyagi ágában az utóbbi évtized alatt megjelent munkák, folyóiratok stb. által állott elő, lehetetlen, hogy örömmel ne töltse el minden egyházat szerető, katolikus lelkét. Valahára, Istennek hála! úgy látszik, szünni kezd a közöny, melylyel az olvasó közönség eddig-elé a hivatott írók, fordítók művei iránt viseltetett s mert szünni kezd a közöny, szaporodnak a jelesbnél jelesbb írók s fordítók. S ez jól is van így! A tehetségek ne legyenek véka alá rejtve, hadd hangozzék az igazság szava az eredeti s fordított művek által magyar nyelven is, az olvasó közönség pedig tehetsége arányában tartsa sz. kötelmének pártolni a kath. irodalmat, úgy is mint hazafi, úgy is mint ker. katolikus!

Ily és ehhez hasonló gondolatok kelnek lelkemben mindig, midőn egy új könyv jelenik meg a kath. könyvpiaczon, ily örvendő érzelem közt hívom fel a kath. olvasó közönség becses figyelmét a fenczimzett s szakértők szerint jelesen fordított műre, melynek I-ső kötete pár nap előtt jelent meg, a II-ikből is, mely a reménységéről szól — jó rész kikerült már a sajtó alól s mint a fordító biztosít, a III-ik kötet is még ez év folyama alatt elkészül.

Ez I-ső kötet párbeszéd alakjában a hitről szól s ötvennyolcz fejezetben nemesen egyszerű irálylyal, bő tájékozottsággal tárgyalja a méltóságos szerző az apostoli hitvallást. Igen bőven szól különösen az egyházzal szülő hitágazatról, hol a ma leggyakrabban felmerülő korkérdések: pápai csalatkozhatlanság, a prot. elv hamis, gyakorlatilag lehetetlen; a vallási közöny gondolat- s lelkiismereti szabadság, vallási és polgári türelem, szabad egyház szabad államban, a pápának világi hatalma stb. stb. alapos, nyugodt tárgyalás alá vannak véve. Ez így van különben majdnem minden ágazatnál s látszik, hogy a magas szerző tudta, mily kor és idő embereinek számára irt. Ép azért csak örülnünk lehet, hogy a fordító sok munkája közt is vállalkozott e kor- és időszerű műnek hazai nyelvünkre való átültetésére. A jeles mű tárgya különösen ajánlotta teszi ön-

magát azok számára, kik hitelemzéssel foglalkoznak.

Ennyit a mű rövid jelzése- s ismertetésére, mert részletes birálatot írni nem volt szándékom.

Adja Isten, hogy minél szélesebb körben terjedjen el a munka s hogy a jeles fordító olaja szerint is, minél előbb teljesen birhassuk a ker. igazságok védelmére irt e terjedelmes művet!

Ch. L.

Vincze Alajos. **Vasárnapi és ünnepi egyházi beszédek.** —

Irta Vincze Alajos, főegyházi hitszónok s fitanítóképzőintézeti igazgatótanár. Főpásztori jóváhagyással. Eger, 1882.

Mi katolikusok, főleg papok, embereink felkarolásában és az érdem elismerésének osztogatásában, meglehetősen szűkmarkuak és közönyösek vagyunk, ha csak élő magas méltóságokkal nem állunk szemben. Ime a nemrég elhunyt Pájer, vagy Sebőkről, Ilász Gáborról vagy Zsasskovszky Endréről alig olvastunk néhány sor necrologot; irodalmi működésök és műveik illő méltatásáról, — hogy kijelölnék és megadnánk nekik irodalomtörténetünk csarnokában az őket megillető helyet, — szó sincsen. Nincsen vállalkozó . . . Ha a fentérintett egyházi beszédek írója, nem katolikus, hanem kálvinista prédikátor volna, azok megjelenését irodalmunk termékei között, mint eseményt hirdetnék a hírlapírók, írókat ovációkkal vennék körül. És e beszédek meg is érdemlenék, mert azok nemcsak a jóakaró igyekezet és szorgalomnak, hanem egyuttal elméletileg és gyakorlatilag kiképzett szónoki tehetségnek is sikerült termékeit képezik.

Két részből áll e beszédgyűjtemény. A vasárnapi részben 50, az ünnepiben 20 beszédet találunk. Majdnem mind erkölcsstani tárgyú. Például ime főlemlitek néhányat: ki az igaz ker. katolikus? miként jön el hozzánk Jézus? miként tartoznak a gyermekek szülőiket szeretni? melyek a bűn következményei? mely ágakat hajtott Jézus, mint az élet fája s az anyaszentegyház? kik restek az üdvösség dolgában? milyen a kevély ember? hogyan kell szeretnünk Jézust? mi volt a nő a pogányságban, mi lett a kereszténységben s mivé akarják tenni az ujjabkori pogányok? mi volt a ma-

gyar a kereszténység előtt s mi lett az után? az emberszólás- és káromkodásról; a gazdák és cselédek kötelességeiről, az élet javainak helyes használatáról stb.

E tárgyak érdekesekek s korszerűek is s korunk hit- és erkölcsi szükségleteihez alkalmazottan vannak kifejtve. Az anyagi és hitetlen gondolkozással szemben folyton ezt hangoztatja szerző: *sursum corda*. Éles vonásokkal rámutat a test kívánságának, a szemek kívánságának és az élet kevélységének (mert e három forrásból fakad minden bűn) veszedelmére, a keresztény erkölcsök magasztosságára s a mennyi boldogság dicsőségére. Szokszor megdöbbenteti hallgatóit a bűn iszonyatosságának feltüntetése által, de csakhamar megnyugtat az isteni irgalom és szeretet reményével. A vétkek kárhóztatásában, az erkölcsi fogyatkozások, téves nézetek és szokások elítélésében keresztény bátorsággal szólal föl. „Mindenkinek csak egy neve van ezen a világon: ember! s ebben van a legnagyobb méltóság, mert ez utal az Istentől való származásra és a hozzá való törekvésre. (280 l.) Az hogy egyik-másik a társadalmi életben méltóságos, nagyságos: ez nem jöccsim arra, hogy lenézzék és megvesse azokat, kik a földszinten maradtak, nem tudván fölvergődni méltóságra; hanem kötelesség arra, hogy megbecsülje az alsóbb rendűekben az embert, kik testvérei s vele ugyanazon boldogságnak örökösei érdemeik után. Tudom én, hogy nagy a különbség a bársony ruha meg a daróc, a selyem és durva vászon között; de a lelkek között nincs különbség... Ne higgye tehát senki, hogy ő több mint más, mivel több czíme, méltósága, gazdagsága legyen, mint annak a másnak stb. Hasonló helyeket idézhetnék a 133, 134, 264, vagy a 318 lapról: „Olyan szép, olyan vouzó halottak estéjén a temető! De fájdalom, van olyan is benne, a mi nem szép, nem vonzó, s ez az emberi hiúság, mely nem által kaczerkódnai a fájdalommal, a szív keserűségével. A sirok feldiszítésében sokan nem a ker. kath. ember hitét akarják feltüntetni, hanem gazdagságukat, mert a lámpákkal megvilágított sirok mellett nem busongó, imádkozó, hanem fecsegő, nevetgélő embereket látunk, kik nem az égre függesztik szemöket, hanem azt kutatják: tetszik-e másoknak az ő kifényesített sirjok? Hogy az ilyen

áldozatból a szegény elhunytaknak semmi hasznok: az nagyon természetes, mert hisz a parádé nem ő miattok történt: az élők maguknak akartak illuminálni... A megholtaknak nem hiú pompára, hanem a szív nemes áldozatára van szükségök; nem az kell nekik, hogy sirjaikon minél több fény lobogjon, hanem hogy érettök minél több igaz imádkozzék stb. A bőjt harmadik vasárnapi az emberszólásról; 5-ik vasárnapi a káromkodásról; a husvét után 6-ik vasárnapi az egyház üldözöiről; pünkösöd után 4-ik v. a munkáról, 8. v. a földi vagyon helyes használatáról; 16 v. a vasárnap megszenteléséről, 18-ik v. a vakmerő ítéletről szintén igen hatásosak.

Vincze beszédeinek két jellemző sajátosságát emelem ki. Egyik abban áll, hogy ő gondolkozását és érzését a hallgatók gondolkozásával és érzésével azonosítja, úgy, hogy ő nem a saját gondolatait és érzelmeit, hanem hallgatóit beszél el, amit, mindnyájan tudnak, látnak és éreznek. És ez a szónoklat fő művésze; mert csak ekkor látja be s érzi a hallgatóság, hogy igaz, amit a szónok beszél; csak így ragadhatja magával és lelkesítheti föl a hallgatók kedélyét, akarátát. Igaz aztán az is, hogy az ily beszédek, melyek ismert helyeket, dolgokat idéznek, nem lehetnek czifrák, tündöklők; idegen neveket, nagy hangú szólásokat vagy hasonlatokat, melyekről a hallgatóság nagy részének nincs fogalma, azokban hasztalan keresünk, azért a tudatlanok előtt nem is keltenek olyas csodálatot, mint a minő az egyszeri nőben támadt, aki azért magasztalta a szónokot, mert azt is mondotta, hogy Kleofás. *Prudentibus non placent phalerata*, sed *fortia*; az okos embernek nem a czifra szavak, hanem az erős valóságok tetszenek. E beszédekből látszik, hogy szerzőjöknek nem az volt célja, hogy tanultságát fitogtassa, hírnevét emelje, hanem az, hogy a lelkek üdvét munkálja. Nem ajkán nőtt, hanem szívében gyökerezett szavakat mond; nem füllöz, hanem szívhez szól; beszédeiben nem virágot és levelet, hanem gyümölcsöt akar nyújtani; nem gyönyörködtetni, hanem használni ohajt.

Másik sajátossága e beszédeknek abban áll, hogy azok, majdnem kizárólag, — néhány ünnepi beszédet kivéve, — a szentírás és szentatyák műveiből készültek. E két forrásból van

nak merítve az érvek, hasonlatok, példák, feyegetések és remények. V. előtt, midőn e beszédeket írta, a szentírás mindig nyitva állt. És a miket egykor sz. Chrysostom, Ambrus, Ágoston a római birodalom összeomlásakor mondtak, hogy a lealacsonyodás és erkölcsi elfajulással szemben hirdessék a legtisztább morált: a szerző ugyanezeket hangoztatja korunk viszonyaira alkalmazva. De V. nem idéz halmorra; az idézetet csak a kép alapvonásaiül alkalmazza s úgy összefonja saját gondolataival, mintha azok egyesén saját szavai volnának.

Ami a kidolgozást illeti: egyik beszédben, úgy, mint a másikban szigorúan ragaszkodik a szónoki beszéu mechanizmusához. Mindig szabatosan korvonalozza a beszéd tárgyát és tartalmát s a fölvetett tan kifejtésénél többnyire deductióval él. Itt-ott elvont eszmék régióba száll; de ezt vegyes és nyilvános gyülekezetek előtt, főleg városi helyen, nem is lehet elkerülni. Noha (pl. a szenvedélyről) lélektani alaplól indul ki s mindenütt a logikai rend és összefüggés egyenes útján halad.

Írálya emelkedett és választékos. Nem lehetne ráismerni, hogy e beszédeket az egri Népujság népi és beszélyírója készíté.

A mű igen diszesen van kiállítva. 548 lapra terjed; ára 3 frt, de intentiókra is kapható.

Szemelvények **A váczai növendék-papság Pázmányegyletének munkálataiból.** Kiadják az egylet 1881—82. tanévi tagjai. Második évfolyam. Váczi, Mayer Sándor nyomása. XLII. 188. l.

A váczai növendékpapok e kötettel második évfolyamát nyújtják a Pázmány-egyleti tagok kiválóbb dolgozatainak.

Már a mult évben jeleztük álláspontunkat az ily nemü munkálatokkal szemben; azonban az ezen kötet élén álló „Nyílt levélben“ Hegyi Antal spiritualis, az egylet igazgatója, oly érvekkel támogatja az ily szemelvények közre-

bocsájtását, hogy az ő álláspontjából neki igazat adunk. Legyenek az ily munkálatok tanui az egylet beléletének és munkásságának, kiválóan azokhoz intézve, kik az egyletet anyagiilag támogatják; azon megyebeliekhez, kik levitáik szárnypróbálgatásai iránt érdeklődnek. S amig oly lelkes férfi vezeti a Pázmányegyletet, mint nevezett spiritualis ur, hiszszük, hogy a nyilvánosság előtti megjelenés mindenkor a kellő korlátok közt fog megtörténni.

Ezen szép kiállítású kötetben egy terjedelmesebb dolgozatot találunk — több kisebb mellett, — mely megfelel azon pályakérdésre: „Fejtessek meg s kellő érvekkel bizonyíttassék be, vajjon a XVI. századbeli reformatió természetére, indokaira, kihatásaira nézve jogosultnak s üdvösnek mondható-e bármí tekintetben?“ A szerző szép olvasottság s ügyes összeállítási tehetséget árul el, s a mi nem hiányozhatik, fiatal lelkesedettséget az irányban és modorban. Több költemény is van e kötetben. Köztük a „Forgach vitéz“ nem ballada, csak balladaszerű elbeszélő költemény.

Különben mi is azt valljuk, mit az előszóban maguk a kiadók is mondanak: „Nem mellőzhetjük ugyan hallgatással, hogy jelenben közrebocsátott munkálataink között, meglehet, többeket találnak szíves olvasóink, melyek kevésbé magvas tartalmuknál fogva talán nem egészen felelnek meg a várakozásnak: de kérjük, legyenek kegyesek tekintetbe venni, hogy egyletünk ifju tagjainál a tudományos műveltség még nem áll s nem állhat azon színvonalon, melyet komoly s kifejtett bölcsekben méltán keres és követel az olvasó.“ Nem is alkalmazhatjuk tehát velök szemben a szigorúbb kritikát. A mi szavunk csak buzdítás: haladjanak előre. Ezek csak zsengek, ámde így erősödve kapunk majd az itt próbálkozókából egykor ügyes, lelkes, avatott egyházi írókat. Így gondolkozva, csak elismerőleg szólhatunk e kötet megjelenéséről.

Irodalmi vegyesek.

— *Előfizetési felhívás* ily czimü műre: A socialis kérdés s néhány javaslat annak megoldásához. Korunk legégetőbb kérdése az u. n. socialis kérdés, mivel ez az egész társadalom kérdése, mely a többieket

magában felöleli. E kérdés sok oldalról lón már megvilágítva. Alulírott is annak idejében azt egyik folyóiratunkban valláserkölcsi szempontból, és csak elméletileg fejtegette. Jelen mű célja azt nemzetgazdászati, socialpolitikai, és

gyakorlati oldaláról a nép érdekeit szíven viselő t. olvasóközönségnek bemutatni. Szerző 1. Fejtegeti a socialis kérdés lényegét s okait nemzetgazdászati, socialpolitikai, természetjogi s erkölcsi tekintetben. 2. Vázolja az internacionale szervezetét, czélzatait melyek a mai társadalmi rendet gyökerestől felforgatni, s helyette ujat, az u. n. világgöztársaságot állítani akarja. Ez a munkát, mint egyedül jogosult jövedelem-forrást hirdetvén, minden egyéni tulajdont közös birtokká tenni, a magán-gazdálkodás helyébe a munka-állam által kezelendő collectív gazdálkodást életbe léptetni igyekszik. A radicalis socialismus javaslatának czáfolása után 3. Tárgyalja a ker. conservativ socialismus javaslatait, mely a felebaráti szereteten s a személyi tulajdonjog szentségén nyugvó társadalmi rendet fentartani, de az egyenlőtlen versenyharczban egyre bukó néposztályainkat megvédeni, versenyképesekké tenni törekszik, azoknak az érdekközösség elvén való újjászervezése, u. n. mezőgazdasági, ipar- és munkásérdek-szövetkezetek szerinti csoportosítása által; csak így remélhető igazi érdekképviselőt a törvényhozásban, conservativ állampolitika, rend s fegyelem néposztályainkban, hogy ezek békeségben versenyezzenek eszményi javak utáni törekvésben. A 7 ivnyi esinos mű ára csak 50 kr., melyet legczélszerűbb postautalvánnyal küldeni. (Győr, káptalandomb 17. sz.) mire a mű azonnal bérmentesen fog megküldetni. Gyűjtőknek minden 9-re egy tiszteletpéldány jár. Győr, 1882. okt. 4. *Dr. Surányi János.*

† *Arany János*, hazánk nagy költője, okt. 22-én meghalt Budapesten. A király és nemzet méltán osztoznak a bánatos család gyászában. Arany mint költő és mint ember, azon kevesek egyike volt, kikre büszke szokott lenni a nemzet. Arany János 1817. márczius másodikán született.

— *Dr. Nogáll János* püspök s nagyvárad kanonok ur ő méltóságának, szent Terézia háromszázados évfordulója alkalmából készült munkája megjelent különféle kiadásban. 1) Egy pompás chamois papiron, nagy 8. rétű lap-lap után nemzeti tricolor keretbe foglalt, gyönyörű initialékkal s közben-közben vignettekkel ékesített gazdag aranynyomatu diszkötésű példány, ára 15 ft. 2) Egy, a Kempis-Tamas alakjára közhasználatra szánt 4. rétű egész vászonkötésű s aranyszegélyű példány ára 1 frt 50 kr. 3) Szintén közhasználatra, egész vászonkötésű s márványzott szegélyű példány ára 1 frt 20 kr. 4) Egy félvászonkötésű példány ára 1 frt. Kapható Nagyváradon Hügel Ottónál. Budapesten Szüts és Goszleth (szentferencziek bazárja 14 és 15. sz.) könyvkereskedésében. Tömeges megrendelésre közvetlenül kiadó urnál tetemes árleengedéssel.

— *Pus'et Frigyes* kiadásában, Regensburgban, a jövő évre is megjelent: „Der Regensburger Marienkalender“ és „Kleiner Marienkalender.“ Az elsőnek ára 36 kr., a másiké 78 kr. Mindkettőt ajánljuk a német ajku hívek közt való terjesztésre.

Könyvészet.

* *Chilkó László*. Adalékok a debreczeni róm. kath. egyház történelméhez. Lenyomat Debreczen egyetemes leírásából. Debreczen, 1882. 8. r. 23. lap.

* *Haudek Ágoston*. A kath. egyház birtokjoga. Különös tekintettel az újabb keletű államjogi elméletekre és kegyuri jogra. Budapest, 1882. n. 8. r. 45 lap. Ára 30 kr.

* *Sántha Mihály*. Újabb egyházi és hazafiai költemények. Balassa-Gyarmat, 1882. 8. r. 243. lap. Ára 1 ft. A mű tiszta jövedelme jótékony célra van szánva A megrendelések szerzőhöz küldendő (Megyer. u. p. Szécsény).

* *Schlauch Lőrincz*. Istennek dicsőség, egymásnak segítség! Egyházi beszéd, melyet a szatmárnémeti tűzoltó egylet zászlójának megáldása alkalmával 1882. szept. 24-én tartott dr. Schlauch Lőrincz, szatmári püspök. Szatmár, 1882. 8. r. 13. lap.

* *Stöckl A.* A bölcelet története. II. rész A Krisztus utáni bölcelet története. I. A patristikus és scholastikus bölcelet. — Bölceleti füzetek. XXX. Az eredeti második kiadás után fordítá: Répássy János II. kötet. Eger, 1882. 8. r. 287—380. lap.

TARTALOM:

Egyháziroldalmunk érdekében.

Szemle. Danielik János. Néhány szó stb.

Bonomelli. Hasznos és bizonyos övszer stb.

Vinceze Alajos. Vasárnapi és ünnepi egyházi beszédek.

Szemelvények a váci növ. papság Pázmány-egyl. munkátaiból. Irodalmi vegyesek. Könyvészet.

A megrendelések teljesítésére ajánlja magát **Szolcsányi Gyula**, könyvkereskedő Egerben.

Nyomatott az érseki lye. könyvnyomdában, Egerben, 1882.